

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і філософії мови

Курсова робота

на тему: **Порозуміння як комунікативний первень свідомості: долаємо
нерозуміння шляхами філософської герменевтики як критики сенсу**

Студентки групи МЛа 08-21
факультету германської філології і перекладу
денної форми навчання
спеціальності 035 Філологія
Мельничук Тетяни Миколаївни

Науковий керівник:
кандидат філософських наук,
доцент Комісар Людмила Петрівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ «ГОВОРИТИ НА РІЗНИХ МОВАХ»: СТАНОВЛЕННЯ Й ВАЖЛИВІСТЬ РОЗМОВИ У ГЕРМЕНЕВТИЦІ Ганса-Георга Гадамера.....	5
1.1. Що таке мова та розмова?.....	5
1.2. Нездатність до розмови	6
1.3. Три аспекти розуміння.....	7
Висновки до розділу 1.....	10
РОЗДІЛ 2. ГЕРМЕНЕВТИКА ЯК СУТНІСТЬ ПОРОЗУМІННЯ.....	11
2.1. Філософська герменевтика та її вплив на усунення нерозуміння.....	11
2.2. Арістотель про герменевтичну істину.....	13
Висновки до розділу 2.....	17
ВИСНОВКИ.....	18
РЕЗЮМЕ.....	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	21

ВСТУП

Актуальність теми. Розуміння один одного завжди було на часі. Велику роль відіграє наше сприйняття та бажання. Часто можна почути вислів: «Ми чуємо те, що хочемо чути та віримо в те, у що хочемо вірити». Все абсолютно залежить від нас. Однак існують інші фактори, котрі впливають на це бачення, світогляд та розуміння.

Філософська герменевтика починається ще із часів Античності, де її описує у своїх трактатах Арістотель. Перше вживання латинського терміна «hermeneutica» можна зустріти лише в середині XVII ст.

Першими, хто почав працювати над проблемами герменевтики були німецький теолог Ф. Шлейєрмахер (1768–1834) та історик культури, філософ В. Дільтей (1833–1911). Концепція була такою: те, що людина проживає і відчуває, може відчувати і в іншому. Разом з цим, можна це прожити і завдяки оточенню – таке замкнене коло.

Зараз же герменевтика – це один із сучасних напрямків філософії, який вважається пізнанням розуміння буття, онтологією розуміння і критикою сенсу.

Мета роботи: дослідити феномен порозуміння в світлі філософської герменевтики як критики сенсу та актуальної лінгвофілософської течії.

Завдання:

- проаналізувати етапи народження та формування філософської герменевтики;
- окреслити особливості вчень Й.-Г. Гердера, Г.-Г. Гадамера та А.Л. Богачова в горизонті герменевтичного сенсоутворення;
- з'ясувати сутність та зміст концепту порозуміння як набуття сенсу у роботах Г.-Г. Гадамера;
- проаналізувати ідею Арістотеля про буття й сутність крізь призму порозуміння.

Об'єкт дослідження: комплекс ідей, поглядів та концепцій порозуміння як набуття сенсу в оптиці герменевтичної комунікації.

Предмет дослідження: стратегії усунення нерозуміння / непорозуміння у провідних герменевтичних теоріях.

Методи дослідження: описовий, порівняльний, структурно-логічний, узагальнення.

Структурно робота складається з двох розділів, в кожному із яких послідовно вирішуються поставлені завдання. В кінці роботи наведено висновки, що ґрунтуються на проведеному дослідженні, подано список використаних джерел та літератури. Загальний обсяг курсової роботи – 22 сторінки, із яких – 20 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ «ГОВОРИТИ НА РІЗНИХ МОВАХ»: СТАНОВЛЕННЯ Й ВАЖЛИВІСТЬ РОЗМОВИ У ГЕРМЕНЕВТИЦІ Г. -І. ГАДАМЕРА

1.1. Що таке мова та розмова?

Мова і розмова – ці поняття різні, але в той же час пов'язані між собою. Мова – це система знаків, за допомогою яких відбувається спілкування. Перш за все питання про походження мови постало перед Йоганном Гердером. Однією з ідей, запропонованих філософами, було: «Експеримент, щоб довести, що перша мова була створена не людиною, а виключно Богом» (Квіт, 2003: 67). Вважалося, що мова – це щось божественне. Однак, Гердер це заперечував. Це зумовило появу його полемічних творів. У «Трактаті про походження мови» (1772), який отримав першу премію на конкурсі Пруської академії наук, Ю.Г. Гердер навів свої аргументи проти поглядів І.П. Сюзмільга.

Концепція Гердера об'єднує відразу кілька різних думок. Перший – рефлексія. «Здатність до рефлексії породила внутрішню, потім зовнішню людську мову», – писав німецький філософ. Він також порівнює мову і мислення, оскільки останнє є не тільки засобом спілкування, а й мислення. «Ви можете і повинні розглядати інструментарій мови як кермо, що керує нашим розумом, мову як небесну іскру, яка запалює наші почуття та думки» (Квіт, 2003: 78). А ось уже розмова – це процес, що відбувається між двома або більше людьми, метою якого є говорити і слухати. Розмова може впливати на нас, коли ми чуємо і слухаємо когось, їхні думки, точки зору. Це може переконати нас, змусити задуматися, змусити почуватися краще чи гірше. У всіх випадках бесіда має свою мету: соціальні, біологічні, культурні, пізнавальні, творчі, естетичні потреби, потреби особистісного зростання, морального становлення тощо.

1.2. Нездатність до розмови

Г.-Г. Гадамер виділив кілька типів розмов, один з яких був педагогічним.

Саме вона, розмова, відображає важливість розуміння один одного і наслідки непорозуміння. У цьому випадку людина ділиться своїми знаннями і розуміє всю відповідальність, яку несе. Тобто вчитель, як і раніше, майстер має віртуозно донести інформацію, яку знає, показати, що він вміє. Досить важко володіти чимось, а потім передати це своєму учневі, поділитися своїм досвідом і знаннями. Але насправді, коли людина говорить (монолог професора), то це не розмова. Вміння вести дискусію, обговорювати матеріал, всі «за» і «проти» – ось що найважливіше для розуміння. Зацікавленість і активна участь також є елементами розмов і взаєморозуміння. І тільки тоді, коли між учителем і учнем є порозуміння, з'являється порозуміння. Неабияк важливо сприймати іншого іншим. Якщо хтось має лише свою точку зору, яка на 100% вірна і немає сенсу щось обговорювати, то це нахабство і невміння розуміти.

На думку Л. Комісар, «в сьогоднішній матриці ідеологій як ніколи гостро постає проблема як адекватності критеріїв «інтерпретуючої свідомості», так і «об'єктивності» конституювання нашої реальності – медійної, соціальної, культурної, етичної, а головне – проблема тієї «нередукованої свідомості», яка здатна вмістити гібридні палімпсести реальності разом із видимими і «схопленими» інтерпретаціями. Особливо ця проблема потребує осмислення через утвердження у теоретичній філософії кінця ХХ століття нелінійної парадигми, з виходами в горизонти полідисциплінарного «пастишу», дотикаючись у такий спосіб до осмислення феноменів полікультурності і полідискурсивності» (Комісар, 2022: 45).

1.3. Три аспекти розуміння

Отож, не менш важливим компонентом розмови є розуміння.

Г.-Г. Гадамер виділяє такі три аспекти:

- Культурно-історична зумовленість розуміння
- Діалогічність розуміння
- Мовна природа розуміння

Що значить культурно-історична зумовленість розуміння? Де би і коли не опинилась людина, вона завжди матиме відчуватиме буття й розуміння сенсу. Це певний варіант герменевтики *Dasein*, сформований ще М. Гайдегером і згодом підтверджений Гадамером. Культура також багато значить для мови й мовлення і є однією із атрибуцій дискурсу комунікації. Якщо людина належить до певної культури, знає традиції, то їй набагато легше адаптуватися в цьому та розуміти. Без даних знань стає важче все усвідомлювати, аналізувати та мати порозуміння. Варто зауважити, що під традиціями мається на увазі світогляд, мислення, поведінка, цінності людини, її пріоритети, табу, те на що вона готова ризикнути, а на що – ні. Традиції – це наче наступний етап самовдосконалення, розуміння себе, самоздійснення. Саме завдяки такій реалізації і формується розуміння. Політика – це ще одна складова культури й традицій, адже вона також впливає на нас певним чином. Вона формується через передсуди, пояснює та показує реальність й надає нам можливість до порозуміння знову ж таки. Філософ говорить: «Горизонт – це поле зору, яке охоплює та обіймає все, що може бути побаченим із якогось пункту». Що мається на увазі під словом «горизонт»? Це певна межа, розуміння, якого не можна позбутися. Г.-Г. Гадамер розцінює приналежність до певної традиції та мови зокрема як «свободу висловлення себе» (Гадамер, 2000: 48).

Наступним було діалогічне розуміння. Йдеться про порозуміння між двома людьми, порозуміння у спілкуванні, діалозі. Г.-Г. Гадамер використовує

гусерліанське поняття горизонту, тобто життєвіту, в якому перебуває людина. Є два горизонти розуміння: горизонт тексту та горизонт інтерпретатора. Горизонт тексту – це певний спосіб написання тексту, його зміст і його повідомлення. Але кругозір інтерпретатора – наступний: бачення перекладача, його здатність розуміти текст і сам процес розуміння. Відтоді з'явилося нове поняття: «злиття горизонтів». Злиття означає, що розмова відбулася, думки, висловлені в тексті, і власні думки перекладача зводяться до спільного знаменника, що є завданням розуміння.

Мислитель каже: «Розуміння має відбуватися виходячи з діалогової ситуації, а це, врешті-решт, означає із діалектики запитання-відповіді. Тобто немає двох горизонтів, а текст і виконавець сприймаються як одне ціле. Перекладач читає або слухає, розуміє і сприймає ці думки і висловлювання, це те, що визначає злиття, точніше горизонт» (Гадамер, 2000: 187).

Філософ знову згадує герменевтику і використовує її для розуміння. Кожна людина, кожен рядок і кожен текст – різні, унікальні. Крім того, ми сприймаємо це по-різному. Тому кожний вислів буде трактуватися по-своєму для всіх інтерпретаторів, що свідчить про унікальність і важливість філософської герменевтики у спілкуванні.

Безумовно важливим є вміння розуміти співрозмовника, точніше сприйняття його розуміння. Коли ми наодинці зі своїми думками та баченням тексту – це одне, а ось прийняти точку зору іншої людини – це вже наступна сходинка. Кожна людина має власне бачення, бо скільки людей, стільки й думок. Тому важливо не загубитися в цьому потоці, бути відповідальним за свої слова та за розуміння інших співрозмовників і їх думок.

Та спершу, ще до розуміння, людина має почути співрозмовника. Слухання – це не просто фізіологічний процес, а й інтелектуальний, саме тому усе не так просто як здається. Слухання вимагає уважності від нас до нашого співрозмовника, нашої готовності слухати цю людину. Можливо, ви заклопотані

своїми думками та зовсім не чуєте того, що вам кажуть? Ви уже знаєте відповідь та не звертаєте увагу на те, що говорить співрозмовник. Ще гірше, коли ви вдаєтеся почути те, що насправді не було сказано. Та ваш мозок працює таким чином, що підштовхує вас на певні думки, нібито саме вони прозвучали з вуст людини. Тож нам потрібно розуміти чи справді ми чуємо та хочемо чути те, що нам говорять? Чи заохочені ми до того, аби зрозуміти? До того ж, чути – це не значить погоджуватися. У кожного може бути своя думка, точка зору. Та сам факт того, що думки відрізняються і ви вступаєте у дискусію або ж просто розумієте, що вважаєте по-різному свідчать про процес слухання. Ви є почутими.

Тож мислитель представляє мову як універсальний засіб розуміння. Кожне тлумачення і кожен трактат засновані на мові, тому що саме мова служить для вираження суб'єкта та особи, яка його виражає. Приміром, В. Гумбольдт розглядав мову як форму, яку можна застосувати до певного змісту, тобто до світу. Г.-Г. Гадамер вважає, що мова є світоглядом не тому, що це певний тип мови, а тому, що вона щось говорить. Мова не є чимось самостійним, це ніби підкріплення існування. Крім того, Г.-Г. Гадамер порівнює два світи: навколишній світ і світ один. Навколишнє середовище стосується природного середовища, всього, що живе або існує на цій землі. Але згаданий інший світ є лінгвістичним, оскільки йдеться про розуміння та інтерпретацію. Саме людина керує мовним світом, бо вона розмовляє, знає мову і розуміє інших. Таким чином перекладач стає лінгвістичним, оскільки він перебуває в мовному світі і тримає ситуацію під контролем. Цей мовний світ у його власності.

Висновки до розділу 1

Слід, власне, взяти до уваги, що порозуміння між людьми настільки ж створює спільну мову, як і, навпаки, стає цією передумовою. Відчуження між людьми проявляється в тому, що вони розмовляють «на різних мовах» і спільну мову більше не знаходять. Це правда: порозуміння тяжке там, де бракує спільної мови. Проте порозуміння стає чудовим, коли шукається спільна мова і, нарешті, знаходиться. З якого боку ми не подивимося на ситуацію, можна знайти свої позитивні та негативні сторони. Культура, політика, спілкування з оточуючими та мовний характер розуміння впливають на порозуміння так само. Культура – це і є фактор будь-якого розуміння.

Г.-Г. Гадамер доклав чимало зусиль задля формування, переосмислення процесу розуміння як самостійного філософського вчення. Він трактує розуміння як один із способів буття людини, що є необхідним задля існування та налагоджених стосунків з інших і насамперед із собою. Тим самим герменевтика виступає як методологія, ціле самостійне вчення, яке має на меті дати відповіді на багато запитань стосовно порозуміння.

РОЗДІЛ 2. ГЕРМЕНЕВТИКА ЯК СУТНІСТЬ ПОРОЗУМІННЯ

2.1. Філософська герменевтика та її вплив на усунення нерозуміння

Герменевтика – один із філософських напрямів або, як перекладається з німецької, – «значливість», «домагання значливості». Іншими словами, це течія, заснована на дослідженні та інтерпретації, доведенні та закритті певного питання до кінця. Значний вплив на формування як загальної, так і філософської герменевтики мали дослідження Ф. Шлейєрмахера (1768-1834) і В. Дільтея (1833-1911).

Філософська герменевтика сформувалася в другій половині ХХ ст., її основи були закладені в працях німецьких філософів М. Гайдеггера і Г.-Г. Гадамера. Якщо говорити про зародження герменевтики та її роль у той час, то вона була необхідна для тлумачення текстів. Багато священних текстів передавалися з покоління в покоління. Не кожен мав можливість прочитати їх і зрозуміти послання. Тому ці тексти потребували певної інтерпретації, освітлення, скажімо так. Герменевтика також була важливою за часів давньогрецької цивілізації для розуміння поем Гомера, оскільки кожен тлумачив їх по-своєму. Надалі герменевтика набувала все більшої популярності, оскільки в епоху Відродження ускладнювалося тлумачення античних і релігійних текстів.

Окрім, у контексті герменевтичної ситуації є багато сучасних тенденцій. Г.-Г. Гадамер один із німецьких філософів, основоположник філософської герменевтики. Він був тим, хто досліджував цю концепцію та те, як людина пов'язана з феноменом нерозуміння.

Тому філософ поважав той факт, що завдання герменевтики полягає в тому, щоб «витягти» інформацію з тексту якомога більше і зрозуміти, що він хотів цим текстом передати. Перед нами одразу два завдання: зрозуміти автора

та власне розуміння та бачення чогось. Варто й наголосити на живій розмові, котра також включає в себе порозуміння. Мова та розмова, мовлення – все сприймається, як об'єкти суттєві, змістовні.

Існує й таке поняття як герменевтичне коло. Підходячи до тексту, перекладач знає його частину заздалегідь, перш ніж зрозуміти. Це визначається за допомогою мови та існуючих інтерпретацій цього тексту на основі культурної традиції.

То що ж це за коло та в чому полягає його сенс? Чим більше ми слухаємо ту саму розмову чи перечитуємо той самий текст, тим більше знаходимо нових смислів. Щоразу з'являються нові інтерпретації, нові ідеї, розуміння та інтерпретації. Ось чому так важливо перевіряти інформацію, а не поспішно судити, не розуміючи істинного сенсу.

2.2. Арістотель про герменевтичну істину

Якось Арістотель поставив надважливе запитання: «Яка сутність життя?». Його відповідь була: «Служити іншим та робити добро» (Арістотель, 2022: 15). Наша ж відповідь може відрізнятись від його. «Ти в цій подорожі тільки для себе. І ти маєш знайти свою сутність виключно зі свого досвіду. Сутність життя – це твоя абсолютна правда. Одного разу, коли ти визнаєш сутність, твоє життя стане значимим. Простіше кажучи, ти віднайдеш спокій, відчуєш, що ти живеш і робиш це заради своєї мети» (Арістотель, 2022: 17). Для когось це буде пошуком умиротворення або поширення любові. Це також може бути прагнення до зростання або заради того, щоб торкнутися мільйона життів. «Твоя сутність зробить тебе більш свідомим, у гармонії разом з усім живим навколо тебе» (Арістотель, 2022: 18).

Загальноновизнано, що поняття сутності почалося із Арістотеля. Однак, філософський прототип може бути знайденим в «Євтифроні» Платона. У цій книзі Платон стверджував, що фізичні сутності набувають свого істотного буття, коли створюють те, що він називав формами. А для Платона це означало, що форми – це абстрактні універсалиї, які існують до того, як будь-які конкретні деталі створять їх. Таким чином, Платон бачив форми як парадигми окремих деталей (тобто речей), які ми відчуваємо в повсякденному житті.

Арістотель самотужки відійшов від Платона тим, що спробував віднайти невелику форму індивідуальної фізичної цілісності. Арістотель називав це речовиною або субстанцією. Інакше кажучи, Арістотель вірив, що ці форми (або універсали) мають бути створеними для того, аби існувати. Мусульманський філософ Авіценна (Ібн Сіна) започаткував важливе розрізнення між буттям і сутністю.

В одній з його тез йдеться про те, що «буття» вказує на реальність, в той час як «сутність» вказує на існування. «Буття слід сприймати як акт якоїсь

окремої істоти, це не властивість його сутності і це пов'язано з його сутністю як випадковості, хоча й не категоричної. З іншого боку, сутність має свою цінність: вона байдужа до таких детермінацій, як універсальність чи індивідуальність, і розумові чи реальні способи буття, і її можна осмислити без них. Тож сутність і буття різні» (Арістотель, 2022: 44). Це вчення про випадковість буття «створених істот» було прийнято Альгазелем (Аль-Газалі) і Мойсейєм Маймонідом, але було рішуче відкинуто Аверроесом (Ібн Рушд).

Якщо вірити, що мета людини – максималізувати щастя, то слід звертатися до Арістотеля. Саме Арістотель був першим філософом, який поцікавився суб'єктивним щастям та зрозумів його сутність краще і чіткіше, ніж будь-хто інший. Згідно з Арістотелем, щастя – це не хороше фізичне самопочуття, а скоріше стан довготривалої сатисфакції, яка має бути кінцевою метою кожного людського життя. Ми досягаємо щастя через визначення мети, відкриття нашого потенціалу й коригування власної поведінки, аби стати найкращою версією себе. Пам'ятаючи про ці цілі, Арістотель розробив гуманну програму щастя, яка пройшла випробування часом, включаючи багато чого, що ми зараз пов'язуємо з ідеальним життям: значимість, креативність і позитив. Найважливіше те, що Арістотель вважав сутність доступною для більшості з нас, але лише якщо ми вирішимо присвятити себе цій концепції, він продемонстрував це на прикладі (Арістотель, 2022: 35).

Тож чи важливе відокремлення для життя сутності? На часі існує багато суперечок щодо «відокремлення», першочергово від страху із зв'язку з життям. Насправді, хвилювання не через зв'язок, а прив'язаність, прихильність. Не всім відомо про відмінність між зв'язком і прихидьністю, саме тому їх безпечно посилатися на відстороненість. «Якщо Ви розумієте як це, повністю бути включеним у життя не заплутавшись, тут і не йдеться про відсторонення. Страх перед взаємозв'язком – це те, що спричинило розвиток цілої ідеології відстороненості. Двозначність виникла не внаслідок життєвої вади.

Заплутаність сталася в результаті вашого невмілого поводження з життям. Ви б не знали життя, якби не були до нього причетні. Себто, коли Ви говорите про відстороненість, Ви вдаєтеся до акту уникнення життя. Чому Ви намагаєтесь існувати тут і разом з тим уникати життя?» (Ібн Сіна, 2020: 125).

Дуже багато людей на цій земній кулі живуть, не використовуючи свій потенціал на повну. Злочин проти життя вчиняється, коли людина лише частково жива. «Жити та відчувати життя – головні причини задля яких Ви прийшли сюди. Ваше життя мало би бути сповнене хвилювання, але Ви паралізовані страхом прив'язаності. Ви не побачите плутанини, якщо ваша участь повна і цілковита у всьому, до чого ви зараз причетні. Проблема в тому, що Ви вирішуєте бути зосередженим лиш на одній людині та ігнорувати решту свого життя, тож Ви заплуталися (Ібн Сіна, 2020: 130).

Неможливо уникнути зв'язку із тим, чого ви торкаєтесь, кисень, яким дихаєте, атмосфера і життя навколо вас є частиною вас. Дискримінація призвела до прихильності, яка призвела до заплутаності. «Ви зрозумієте сенс життя лише тоді, коли будете активно брати участь у всьому, що відбувається навколо вас. Без участі, навіть якщо ви на небі, це немає ніякого значення. Лише якщо ви повністю зануритесь у певну ситуацію, ви будете спроможні осягнути сенс того, як це – бути її частиною» (Ібн Сіна, 2020: 131).

Ті, хто вірять у відстороненість, є послідовниками особистостей, які неправильно інтерпретували життя. Так багато скептицизму щодо духовності через ці погляди! На даний момент більшість людей вважає, що духовність – це для людей, які не зацікавлені в житті. Вони вважають, що бути духовним означає, що Ви не повинні добре їсти, добре одягатися або добре навіть жити.

«Бути духовним – це значить, що Ви пройшли в таку глибину нори життя, що жадаєте вивчити про це все, що тільки у ваших силах. Ви не просто зацікавлені у фізичних аспектах життя, ви зацікавлені у ньому на повну. Люди, які уникають життя, не мають можливості стати духовними, адже це вимагає

цілковитої й повної відданості всім аспектам життя. Бо якщо Ви не зробите цього, то іншого шляху у Вас немає» (Ібн Сіна, 2020: 135).

Отже, пошуки істини буття, щастя і гармонії – це не тільки етична або філософська проблема. Ми вважаємо, що шляхи істини інтерпретативні, такі, що потребують герменевтичного осмислення і застосування прийомів філософської герменевтики для тлумачення усіх без винятку текстів культури.

Висновки до розділу 2

Герменевтика – це філософська течія, заснована на процедурі інтерпретації. Над її становленням як парадигми працювали такі філософи, філологи і перекладачі, як Ф. Шлейермахер, В. Дільтей, М. Гайдеггер і Г.-Г. Гадамер. Як видно, розуміння когось і чогось займає багато часу, вимагає певних етапів, на кожному з яких ми наближаємось до суті та справжнього змісту тексту чи розмови.

Ми всі різні і кожен ситуацію сприймаємо по-різному. Більш того, все залежить від характеру людини, її сприйняття і ходу думок. Для когось ситуація може бути повністю негативною, а хтось може знайти в ній щось позитивне. Іноді буває важко зрозуміти самих себе, чого ми хочемо, про що ми насправді думаємо і як ми інтерпретуємо та висловлюємо свої думки.

Ми можемо подумати про одне, а сказати зовсім по-іншому, що образить людину. Наступний етап – чуже сприйняття ваших думок, їх суті. Аристотель також згадує значення сутності у своїй праці, стверджуючи, що це як окрема сутність, окремий компонент, який також відіграє важливу роль у розумінні.

Але саме завдяки дослідженням Г.-Г. Гадамера та принципам герменевтичного кола стає зрозумілим, як здійснюється герменевтичне тлумачення, як «працює» і генерується розуміння і чому виникає непорозуміння. Отже, герменевтичне коло є багатограним і багатоетапним, тому під час методичного тривалого тлумачення можна уникнути непорозуміння завдяки застосуванню правил інтерпретації текстів.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі досліджено феномен порозуміння в світлі філософської герменевтики як критики сенсу та актуальної лінгвофілософської течії.

Зокрема, проаналізовані етапи народження та формування філософської герменевтики; проаналізовано ідею Арістотеля про буття й сутність крізь призму порозуміння; окреслені особливості вчень Й.-Г. Гердера і Г.-Г. Гадамера в горизонті герменевтичного сенсоутворення; з'ясовано сутність та зміст концепту порозуміння як набуття сенсу у роботах Г.-Г. Гадамера.

Акцентується, що філософська герменевтика – це основний складник комунікації в сьогоденні. Вона розвивався з давніх часів. Стосовно цієї концепції було зроблено багато досліджень і тверджень. Герменевтика в перекладі з грецької означає «мистецтво тлумачення», первинно саме стародавніх релігійних та історичних текстів, літературних пам'яток, письмових артефактів культури. Так, Платон використовував термін «hermeneutike», який перекладався як «надчуттєве почуття», тоді як Арістотель описує герменевтику у сенсі «мистецтва передбачення». Зокрема, Арістотель постулює вказівку «буття на реальність, а сутність на існування». Платон же ратував за перманентність шляхів самопізнання і порозуміння. Згодом, у Новочасну добу, герменевтика набуває рис універсальної теорії розуміння, а ХХ століття відкриває її як критику сенсу.

На нашу думку, слід особливо виокремити дві тези у філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера:

- інтерпретація є принципово відкритою й ніколи не може бути завершеною;
- розуміння тексту є невіддільним від саморозуміння інтерпретатора.

Дійсно, існує багато чинників, котрі впливають на нашу готовність розуміти: бажання, досвід людини, інтелектуальний рівень та культурна підготовка. Якщо ми все життя перебували в певному оточенні, то нам легше розуміти причинно-наслідкові зв'язки. Наприклад, працюючи на одній і тій же роботі, спілкуючись все життя з одними й тими ж людьми, нам легше розуміти один одного, адже це вже набутий досвід. Ми звикаємо до всього, адаптуємося незалежно від того легко це чи ні, бо це фізичний процес, який відбувається сам по собі, просто швидше або повільніше для когось.

Результати даного дослідження дозволяють стверджувати, що герменевтика дійсно впливає на порозуміння завдяки так званому «злиттю горизонтів», яке згадує Г.-Г. Гадамер у своїх працях. Тож злиття інтерпретатора із текстом – це саме те, що відбувається задля порозуміння. На наш погляд, допоки ми розуміємо і сприймаємо інших та їх інші думки, доти й живемо, а не просто існуємо. Саме тут, ми вважаємо, переплітається сенс, буття та комунікативна первинність герменевтичного тлумачення.

Отже, творчість Г.-Г. Гадамера розкриває нам як глибинний екзистенційний сенс розмови, так і «нездатності говоріння», натомість пропонуючи стратегії для усунення непорозумінь на рівні сенсу. Як видно, основна увага приділяється таким важливим факторам, як культура, мова та спілкування між людьми. Тим самим порозуміння між людьми і культурами дійсно є комунікативним первнем людської екзистенції.

RÉSUMÉ

This course work is devoted to the study of philosophical hermeneutics as one of the modern currents of philosophy.

The urgency of the work is due to the growth of conflicts due to misunderstanding or even unwillingness and unawareness of this. This is how the key problems of misunderstanding and meaning are revealed in the works of Aristotle and Hans Gadamer.

Hans Gadamer's writings show and reveal the main causes of misunderstanding in a detail. The components of conversation and the factors influencing its effectiveness. Hermeneutics is definitely relevant and closely related to understanding, internal dialogue and communication with others. Meaning and existence are other components that influence our consciousness and understanding. As Aristotle wrote, "Being is like a separate being to be perceived."

Hermeneutics is shown in every field of communication and that was proved. We talk to each other, listen and hear our interlocutors. Nevertheless, we try to understand the meaning. It is quite important to have some background knowledge to understand some special topics of communication or texts, etc. Another crucial thing is consciousness. We can know so much but still do not understand others just because of our unwillingness. So many factors are evoked into that study, so many different points and view and visions were mentioned and used for hermeneutics study.

As a result, many people worked on the essence and importance of hermeneutics. All of them made a lot of efforts to interpret and explain the relevance of hermeneutics in the 21st century. First the founders who first mention the term, then many different theories and opinions about how it works. Modern scientists have proven once again that philosophical hermeneutics is necessary. It has developed over many years and continues to be relevant today.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aristotle. (1998). *Metaphysics* / trans. by H. Lawson-Tancred. Penguin Books.
2. Goldman, A. (2014). *Epistemology: a Contemporary Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
3. Ricoeur, P. (1986). Essais d'herméneutique. Tome II. *Du texte à l'action*. Paris: Editions du Seuil.
4. Ricoeur, P. (1969). *Le conflit des interprétations: essais d'herméneutique*. Tome I. Paris: Editions du Seuil.
5. Арістотель. (2022). *Метафізика* / Пер. з гр. О. Панича. Київ: Темпора.
6. Богачов, А. (2021). *Онтологія розуміння (філософська герменевтика). Підручник для студентів філософського факультету*. Київ: ВПЦ «Київський університет».
7. Гадамер, Г.- Г. (2000). Між діалектикою та феноменологією. *Істина і метод. Основи філософської герменевтики* / пер. з нім. О. Мокровольського. Київ: Юніверс. С. 7-25.
8. Гадамер Г.- Г. (2000). Мова і розуміння. *Істина і метод. Основи філософської герменевтики* / пер. з нім. О. Мокровольського. Київ: Юніверс. С. 167-180.
9. Гадамер, Г.-Г. (2000). Значення гуманістичної традиції для гуманітарних наук. *Істина і метод. Основи філософської герменевтики* / пер. з нім. О. Мокровольського. Київ: Юніверс. С. 13-48.
10. Гадамер, Г.-Г. (2000). Основні риси теорії герменевтичного досвіду. *Істина і метод. Основи філософської герменевтики* / пер. з нім. О. Мокровольського. Київ: Юніверс. С. 247-279.
11. Ібн Сіна. (2020). *Книга спасіння. Логіка. Фізика. Метафізика* / пер. М. Якубовича. Київ: Темпора.

12. Карась, А. (2003). *Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях та некласичних інтерпретаціях*. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка.
13. Квіт, С. (2003). *Основи герменевтики*. Київ: КМ Академія.
14. Комісар, Л. П. (2017). Розуміння / інтерпретація: панорама методологічних пошуків в (пост)епістемології гуманітарних наук. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. № 122. 209-213. URL: <http://gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=147>
15. Комісар, Л. П. (2021). Тріада «розуміння – пояснення – пізнання» в «герменевтичній ситуації» сучасної епістемології. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. № 161. (Ч. 2. Філософські науки.) 32-36. URL: <http://gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=248>
16. Комісар, Л.П. (2021). *Філософія: навчально-методичний посібник з дисципліни «Філософія»*. Напрями підготовки: 035 Філологія; 014 Середня освіта; 053 Психологія; 242 Туризм; 075 Маркетинг; 073 Менеджмент. Київ: КНЛУ. URI: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1427>
17. Комісар, Л. П. (2022). Метадисциплінарність сучасної філософії в оптиці практичних вимірів. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. № 2 (36). 45-50. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/16970>
18. Лактіонова А. В. (2016). Сучасні дискусії про знання: моральне знання і знання як успішність. *Філософські проблеми гуманітарних наук*, 25, 31-34.
19. Захар, І. (1997). *Лекції з історії філософії*. Львів: ЛБА.
20. Фітьо, В. (2007). Феномен розуміння в герменевтиці Гадамера. *Філософські науки*, 1, 128-138
21. *Філософія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл*; За заг. ред. С. П. Щерби. (2006). Київ: Основи.